

Jussi Halla-aho julkaisi vuonna 2005 filosofistyyppisen kirjoituksen ”Ihmisarvosta”.

Halla-aho: ”Ainoa mitattava ja siten kiistatta olemassaoleva ihmisarvo on yksilön instrumentaalinen arvo.” Tässä Halla-aho (päättää) jättää huomiotta, että ihmisen (ja muun elonkehän) elämällä on mahdollisen instrumentaalisen arvonsa lisäksi yleensä arvoa itsessään. Useimmat ihmiset ovat mieluummin eläviä kuin kuolleita, ainakin ellei elämä ole kovin tuskaisaa. On hienoa hengittää, nähdä, ajatella, tuntea – olla olemassa.

Itseisarvot ovat niitä päämääriä, joiden valossa ihmisten välineellistä arvoa mietitään. Jos itseisarvoja ei olisi, ei voitaisi ajatella välinearvojakaan. Muutamien mukaan ihminen ja biosfääri ovat olemassa jotain suurempaa itsensä ulkopuolista tarkoitusperää varten. Vaikka näin olisikin, ihmiset elävät varmasti myös itseään ja muuta elollista luontoa varten.

Eri ihmisten elämien itseisarvoja on mahdotonta vertailla keskenään. Ei ole mielekästä sanoa, että minun elämäni on itsessään arvokkaampaa kuin Halla-ahon elämä, tai että Halla-ahon elämän itseisarvo on suurempi kuin minun. Ja jos ei voida puhua eriarvoisuudesta, ei myöskään voida puhua samansuuruisesta arvosta.

Halla-aho: ”Yksi nykyajan aksioomista on, että kaikilla ihmisillä on ihmisarvo, ja että tuo ihmisarvo on kaikilla ihmisillä samansuuruinen.” Aksioomana pitäisi olla: kaikilla ihmisillä on itseisarvoa, ja tuota arvoa ei voida mitata ainakaan millään sellaisella tavalla, joka mahdollistaa ihmisten välisen vertailun. Halla-ahon mukaan tämä aksiooma ei ehkä ole oikea, mutta minun mielestäni juuri siitä pitää lähteä liikkeelle.

Halla-aho ei siis tässä puhu tasa-arvosta vaan samanarvoisuudesta. Poliittisissa keskusteluissa käytetään nykyään yleensä tasa-arvon käsitettä. Minimissään tasa-arvo tarkoittanee, että elämäntahtoisen ihmisen annetaan elää, ellei hän uhkaa muiden olentojen elämää; ja tätä sääntöä voidaan perustella viittaamalla elämän itseisarvoon. Poliittinen kulttuuri, jossa tunnustetaan ainoastaan elämän välinearvo, on raaempaa kuin itseisarvon tunnustava kulttuuri. Pelkästään välinearvoinen ihminen voidaan jopa tappaa, jos hänestä ei ole iloa ja hyötyä.

Jos eri ihmisten arvoa halutaan vertailla, on viitattava heidän instrumentaaliseen arvoonsa, siis siihen mitä hyvää heistä on koitunut ja mitä hyvää heiltä vielä voidaan odottaa. Tästä Halla-aho kirjoittaaakin: ”Minun mielestäni on aivan outo ja loukkaava ajatus, että Esko Valtaoja ei olisi arvokkaampi kuin joku Juha Valjakkala, Helena Lindgren tai asematunnelissa seinää kannatteleva maahanmuuttaja.” Näinhän moni tietysti sanoisi. Jos joku ei toisaalta pidä tähtien tutkimisesta vaan esimerkiksi viettää mieluummin aikaa kauniiden naisten seurassa, hän saattaisi sanoa jotain muuta. Välinearvoja puntaroiva ajattelu on olennaisesti sidoksissa niihin tavoitteisiin, joiden edistämisestä on kyse. Tavoitteet tuottavat ne kriteerit, joiden perusteella arvoarviointit suoritetaan; ja ilman näitä kriteerejä ei voida ottaa kantaa ihmisten samanarvoisuuteen tai eriarvoisuuteen.

Halla-aho mainitsee Valjakkalan, tunnetun murhaajan. Valjakkalan välinearvoa voidaan pitää vähäisempänä kuin Valtaojan ainakin sillä perusteella, että hän tuhosi itseisarvoista elämää.